

GATT

og de regionale handelsblokke

Astrid Margrethe Güntelberg, cand.polit.

1. Indledning

Der har gennem 80'erne været en væsentlig stigning i antallet af regionale handelsarrangementer og udvidelse af allerede eksisterende aftaler. Dette har givet grobund for en diskussion om, hvorvidt dannelsen af regionale handelsblokke vil kunne true det multilaterale globale handelssystem.

Debatten er specielt fremkommet på baggrund af etableringen af Europas indre marked og den nordamerikanske frihandelsaftale (NAFTA). Disse regionale aftaler har medført en frygt for, at verdensøkonomien vil blive opdelt i preferentielle handelsblokke som modstykke til GATT's multilaterale system.

Det kan endvidere forventes, at der i fremtiden vil blive dannet andre og flere handelsblokke som modtræk til den europæiske og nordamerikanske regionalisering. Specielt vil det være sandsynligt, at der dannes en med Japan som centrum.¹ Endnu er det dog kun EF, som har den fornødne økonomiske ensartethed og politiske vilje til at fremstå som en egentlig handelsblok, men hvis man tager USA's og Japans regionale dominans i betragtning, kan man med rimelighed anlægge en bredere definition af den regionale blokdannelse, hvor landene i den pågældende region prioriterer tilhørsforholdet til USA hhv. Japan over det multilaterale. Truslen

mod det multilaterale handelssystem ligger således i, at verdenshandelssystemet bevæger sig mod preferentielle handelsblokke samlet om »the triad«.

Denne artikel søger efter en kort beskrivelse af det nuværende multilaterale system at udtrække nogle væsentlige aspekter af diskussionen mellem regionale handelsblokke og det multilaterale system.

2. Det multilaterale handelssystem

Beskrivelse

af det multilaterale handelssystem

Det internationale, multilaterale handelssystem, hvorunder alle nationer inddrages på lige og retfærdige vilkår, er baseret på et system af regler og aftaler, fastlagt under The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). GATT er en bindende aftale mellem 108 lande som tilsammen står for omkring 90 procent af verdenshandelen. Hovedformålet med aftalen er at give et sikkert og forudsigeligt internationalt handelsmiljø og gennem en fortsat proces at liberalisere handelen.

GATT opererer på tre måder:

- som et sæt af multilaterale regler, der styrer landenes handelsadfærd,

- som et forum for handels-forhandlinger igennem hvilke handelen liberaliseres, og
- som en international »domstol« gennem hvilken lande kan løse deres uoverensstemmelser med andre GATT-lande.

GATT's regelsæt består af tre elementer. For det første selve aftalen med dens 38 artikler. Dernæst – specielt som følge af Tokyo Rundens afslutning – er der kommet associeringsaftaler, som dækker anti-dumping og subsidieringsregler og andre ikke toldmæssige og mere sektorale emner. Medlemsskaren for disse aftaler er dog mere begrænset end for den generelle aftale. Endeligt indeholder GATT systemet også Multi-Fiber Ordningen, som forhandles uden for den normale GATT aftale, og som dækker tekstiler og beklædning.

GATT artiklerne bygger på en række grundlæggende principper:

- For det første princippet om, at handel skal ske på en ikke-diskriminerende basis. Dette er indeholdt i »mestbegunstigelsesklausulen« (MFN), der siger, at lande, der har ydet et medlemsland særlige begunstigelser med henblik på tariffere, automatisk er forpligtet til at yde tilsvarende begunstigelser til andre medlemslande inden for GATT.²
- Det andet grundlæggende princip er forpligtelsen til alene at anvende tariffere foranstaltninger for så vidt, at landet ønsker at skabe en beskyttelse for sin indenlandske produktion.
- En stabil og forudsigelig basis for handel gives delvist ved at binde de forhandlede toldniveauer til et told-skema, som udgør en integreret del af GATT aftalen. Disse bundne toldsatser kan genforhandles, men en forhøjelse et sted skal kompenseres ved en tilsvarende nedsættelse et andet sted.
- GATT rummer ligeledes en såkaldt anti-dumping-kodeks og et forbud mod anvendelse af exportsubsidier. Derimod rummer GATT ikke regler om, at statsstøtte skal være fuldstændigt udelukket. Til gengæld rummer GATT bestemmelser om såkaldte »countervailing duties«, som et medlemsland kan anvende til at udligne forskelle i konkurrenceforholdet mellem indenlandske og udenlandske varer, når de udenlandske varer har været subsidieret.
- Et generelt forbud mod kvantitative restriktioner blev indført på et tidspunkt, hvor de var meget udbredte og nok den største hindring for international handel. Kvantitative restriktioner er nu mindre udbredte, men de påvirker stadig handelen med landbrugsvarer, tekstiler, stål og visse andre produkter. Reglen mod brug af kvantitative restriktioner kan fraviges, hvis der er tale om betalingsbalanceproblemer.
- Der eksisterer en dispensations-(»waiver«)-procedure, hvorigennem et land, hvis dets økonomiske forhold tilskrives det, kan søge om undtagelse for visse GATT forpligtelser. GATT tillader også, at et land under visse omstændigheder midlertidigt pålægger importtold for at beskytte sin industri ved indførelsen af den såkaldte »safeguards« regel.
- GATT tillader, at der oprettes toldunioner og frihandelsaftaler som en undtagelse til mestbegunstigelsesklausulen, hvis disse opfylder visse kriterier, således af arrangementerne ikke rejser barrierer mod omverdenen.
- For udviklingslandene eksisterer i GATT specielle forhold, der har til hensigt at assistere disse i deres udvikling.
- Verdenshandelen med tekstiler og beklædning reguleres ved Multi-Fiber Ordningen (MFA), som forhandles uden for de normale GATT regler.

Konsultationer, forlig og afgørelser af uoverensstemmelser er grundlæggende i GATT's arbejde. Alle medlemslande kan henvende sig til GATT med henblik på at få sager, hvori de føler, at deres rettigheder under GATT krænkes af andre medlemslande, behandlet. GATT lægger vægt på brug af bilaterale forhandlinger som et første skridt i at afgøre uoverensstemmelserne. De fleste sager løses på dette niveau, men hvis dette ikke er tilfældet, nedsættes et GATT panel, som består af tre eksperter fra lande uden for striden.³ Disse hører sagen fra begge sider og vurderer, på basis af GATT og tidligere sager, situationen. De udfærdiger en rapport, i hvilken de kommer med deres anbefaling til Rådet. Hvis Rådet godtager rapporten, er de involverede lande forpligtet til at handle i overensstemmelse med afgørelsen. Hvis det forulempende land ikke følger afgørelsen, kan det forulempede land søge tilladelse fra de andre medlemslande til at indføre kompenserende foranstaltninger.

GATT forsøger tillige at holde øje med landenes handelspolitik. Dette foregår hovedsageligt gennem visse indrapporteringsregler og gennem oprettelsen af »Trade Policy Review Mechanism« (TPRM) i midten af 1989, hvorefter landene gennemgås regelmæssigt.

Liberaliseringen af den internationale handel er primært fremkommet som resultat af en række forhandlingsrunder under GATT. De tidligere runder drejede sig mest om at få reduceret toldsatserne (som er faldet fra et gennemsnit på ca. 40 procent ved GATTs start til under 5 procent efter Tokyo Rundens afslutning, 1979), men på det seneste er runderne også begyndt at revidere, genfortolke og udvide de oprindelige artikler i GATT. F.eks. sluttede Kennedy Runden (1967) med en aftale om en ny GATT Anti-dumping Agreement og Tokyo Runden gik endnu videre i sine bestræbelser.

Kritik af det multilaterale system

Det multilaterale handelssystem vil i de kommende år formentlig blive udsat for et betydeligt pres, der udspringer af en række tendenser i verdensøkonomien. På den ene side finder der en stor internationalisering og de facto integrering sted, og på den anden side er nogle protektionistiske kræfter ved at slå igennem. Disse protektionistiske kræfter er delvist affødt af globaliseringen og den deraf stigende internationale konkurrence.

Hele globaliseringsprocessen, og den de-facto integration der er, stiller nogle store krav til GATT, som denne endnu ikke har formået at løse, og som således overdrages til de enkelte lande at løse på et ikke-multilateralt niveau.

Usikkerheden omkring GATT og problemerne med at få den igangværende Uruguay Runde afsluttet er tillige en væsentlig årsag til, at det internationale multilaterale handelssystem er under pres. Der er en voksende tendens til at landene lægger mere og mere vægt på bilaterale og regionale handelsaftaler og i højere grad bruger unilateral handelspolitik.

Regionale arrangementer vil derfor sandsynligvis blive en betydningsfuld del af det internationale handelssystem. Der er en relativ stor risiko for, at disse arrangementer kan blive et substitut til multilateralismen i stedet for et komplement, således at verdenshandelssystemet vil bevæge sig mod preferentielle handelsblokke samlet om »the triad« (USA, EF og Japan).

Selv en afslutning af Uruguay Runden, nogenlunde som den fremgår af Dunkels forslag,⁴ vil ikke bringe de multilaterale regler helt op på højde med ændringerne i den internationale økonomi, men det vil da være et skridt på vejen. Landbrugsområdet, tekstilområdet, og serviceområdet samt intellektu-

el ejendomsret (IPR) vil blive inddraget under GATT. På post-Uruguay Runden agenda er der en række nye emner, som bør inddrages, og etablerede områder, der må revideres. Dette drejer sig bl.a. om finansiel service, udenlandske direkte investeringer, statsindkøb, tekniske standarder og skattepolitik. Der eksisterer tillige voksende spændinger mellem handel og miljø og mellem handel og konkurrencepolitik – spændinger, som det vil være oplagt at få behandlet under GATT.

Hvis alle disse emner ikke bliver taget op og løst i GATT, fordi Uruguay Runden falder til jorden eller bliver yderligere udskudt, bliver landene utålmodige og vil søge at klare de ovennævnte problemer ved bilaterale eller regionale aftaler, hvilket vil føre til yderligere konflikter.

Der er allerede nogle, der mener,⁵ at det ikke vil være et stort afsavn, hvis GATT mister sin betydning. De mener, at princippet om ikke-diskriminering, som ligger til grund for GATT forhandlingerne, er forældet. De argumenterer, at GATT er ude af stand til at klare de nye handelsemner, som før har været udelukkende nationale problemer, men nu er blevet globale. Det påstås, at de lange og besværlige globale forhandlinger ikke kan forventes at blive succesfulde, og at regionale forhandlinger synes mere lovende. Det antydes, at grænsen for multilateral handelsliberalisering er nået, når man tager den meget differentierede medlemsskare og GATT's meget løse politiske og retslige struktur i betragtning samtidig med, at man kan konstatere, at typen af de væsentligste tilbageværende handelsbarrierer udspringer af forskelle i landenes nationale regler og systemer.

Hvis liberaliseringen har nået sin grænse inden for det nuværende GATT vil videre liberalisering formodentlig ske på regionalt niveau, som f.ex. EF's indre marked. EF's in-

dre marked har vist at regional liberalisering kan bidrage positivt til verdenshandelen, men det har også netop påpeget de nævnte begrænsninger ved GATT så som den manglende politiske tilslutning, lov-struktur og økonomisk ensartethed, som alle tre netop er tilstede i EF.

Der er meget, der peger i retning af, at det nuværende system sandsynligvis vil smuldre og blive erstattet med mere ad hoc arrangementer mellem magtfulde blokke og regioner, hvis der ikke foretages en beslutsom politisk indsats af EF, USA og Japan for at styrke GATT.

De industrielle landes primære opgave må således være at arbejde mod en succesfuld afslutning på Uruguay Runden multilaterale handelsforhandlinger. En dagsorden med nye handelsemner må sættes lige efter Uruguay Runden er blevet afsluttet med bl.a. regler for regionale arrangementers etablering, herunder mulighed for optagelse af nye medlemmer, en tidstabel for udfasning og fjernelse af alle told og ikke-toldmæssige barrierer i de industrialiserede lande og tiltag til at forstærke GATT som en institution.

3. Regionaliseringen

Gennem 1980'erne er der som nævnt sket en betydelig stigning i antallet af indgåede handelsarrangementer og udvidelse af allerede eksisterende arrangementer. Det er i den forbindelse væsentligt at notere, at disse regionale arrangementer i overvejende grad involverer OECD-lande. Af væsentlige udvidelser skal nævnes udvidelsen af EF med Grækenland, Portugal og Spanien samt dannelsen af det indre marked som med indgåelsen af det Europæiske Økonomiske Samarbejde effektivt vil omfatte 19 lande. USA indgik i 1988 en frihandelsaftale med Canada, som nu udvides til et egentligt nordamerikansk frihandelsområde (NAFTA) ved også at inkludere

Mexico. Det er hensigten på sigt at udvide dette samarbejde til også at gælde større dele af det sydamerikanske område.⁶ I Asien er der i løbet af de sidste par år fremsat en række forslag til tættere handelssamarbejde. Thailand har foreslået et asiatisk frihandelsområde for ASEAN, et forslag, som i 1991 blev godkendt af sammenslutningens ministre. En regional gruppering, som skulle repræsentere medlemslandenes interesser i multilaterale forhandlinger, blev foreslået af Malaysia i 1990. Gruppen skulle foruden ASEAN omfatte Kina, Hong Kong, Japan, Korea og Taiwan. Dette arrangements potentielle rolle har på senere møder i ASEAN udviklet sig til et konsultativt forum for globale handelsemner.

Det er svært at sige noget præcist om omfanget af den intra-regionale handelsliberalisering, da der for øjeblikket eksisterer et bredt spektrum af forskellige regionale arrangementer varierende fra frihandelsområder, toldunioner, fællesmarkeder og indre markeder med større eller mindre grad af liberalisering og harmonisering. Regionale handelsarrangementer er generelt arrangementer, der gensidigt nedsætter de indre handelsbarrierer. De er i deres natur diskriminerende overfor 3. lande, men de kan medvirke til at liberalisere verdenshandelen, idet de som nævnt fjerner handelsbarrierer indenfor regionen. De fleste handelsarrangementer er blevet godkendt af GATT som frihandelsområder snarere end toldunioner, hvor større eller mindre dele af varehandelen inden for regionen er blevet liberaliseret. De fleste frihandelsområder har dog stadig betydelige restriktioner indenfor visse varegrupper. Kun EF og et tæt økonomisk samarbejde mellem Australien og New Zealand har tilnærmelsesvis fjernet alle barrierer for handelen med varer og tjenesteydelser.

Der er dog nogle generelle udviklingstendenser inden for regionaliseringen, der er værd

at nævne. Omfanget af varer, der er dækket af en regional handelsaftale, er blevet udvidet, og de fleste arrangementer har sat en tidstabel for afvikling af toldsatser mellem medlemslandene. Der er tillige sket en stigning i foranstaltninger for også at fjerne ikke-toldmæssige barrierer.

Selvom man ikke præcist kan anslå omfanget af den intra-regionale handelsliberalisering, kan man dog med rimelighed konkludere, at den er tiltaget betydeligt gennem 80'erne hovedsageligt som følge af udvidelsen af de eksisterende arrangementer til mere ambitiøse aftaler.

Det er tillige vanskeligt at anslå, hvilken effekt regionaliseringen har på verdens handelsmønster. Det er svært at isolere effekten af den regionale handelspolitik, da tallene indeholder den kombinerede effekt af unilaterale, regionale og multilaterale politikændringer samt effekten af forskellige vækstrater, større prisændringer og ændringer i nationale præferencer og teknologi. En stigning i den intra-regionale andel af verdenshandelen skal derfor kun tages som et svagt bevis på effekten af regionaliseringen. Tabellen angiver, at der har været en stigning i den intra-regionale handel gennem 80'erne som samlet udgør ca. halvdelen af verdenshandelen. Denne udvikling vil sandsynligvis fortsætte med realiseringen af det indre marked i Europa og gennemførelsen af det nordamerikanske frihandelsområde samt formodentlig fremkomsten af et tættere handelsarrangement i Asien. Denne tendens bliver dog delvist balanceret af udviklingen i handelen mellem regionerne.

Mere interessant er det da derfor også at se bort fra de direkte forvridende effekter af regionaliseringen og se på nogle af de mere generelle system-orienterede konsekvenser denne vil få for det multilaterale handelssystem.

Tabel 1. Regional handel i procent af verdenshandlen

	1980	1990
Intra-Nordamerika ⁷	5.9	6.5
Intra-Vesteuropa ⁸	28.0	33.2
Intra-Asien ⁹	6.1	9.5
(Ialt intra)	40.0	49.2
Nordamerika-Vesteuropa	7.7	8.0
Nordamerika-Asien	7.1	10.5
Vesteuropa-Asien	4.6	8.8
(Ialt mellem)	19.4	27.3
Resten	40.6	23.5

4. Den regionale trussel mod det multilaterale system

Den nuværende bevægelse mod regionalisering indebærer en relativt stor risiko for at blive et substitut til multilateralismen i stedet for et komplement. Selvom man ser bort fra de mere forvridende effekter, som disse arrangementer kan have på allokeringen af ressourcer, er der nogle vigtige elementer i regionaliseringen, der fremstår som trusler mod multilateralismen.

Der er nogle klare aspekter ved denne nye trend mod regionalisering som gør, at den er anderledes end tidligere. For det første foregår regionaliseringen i en verden med et svækket multilateralt handelssystem. Uruguay runden var både svær at få i gang og nu at få afsluttet. Fremskridtene har været langsomme, og man har svært ved at nå til enighed.

Et af problemerne ved de internationale handelsforhandlinger er bl.a., at den mulige gevinst eller satsning ved forhandlingsbordet er blevet større i dag p.g.a. landenes voksende afhængighed af at have høj-teknologi, og p.g.a., at konkurrencen mellem de store lande er vokset.

Et andet aspekt er GATT's manglende evne til at begrænse det stigende protektionistiske pres, som siden slutningen af Tokyo Runden (1979) har skabt frustration over GATT's langsomme proces og stillet spørgsmålstejn ved GATT's effektivitet og dets evne til at tilpasse sig 90'ernes handelsproblemer med high-tech industrier, samt handel og investeringer i varer og service i en global skala.

På baggrund af dette er der fremkommet tvivl om den politiske vilje hos de store spillere om at styrke GATT's troværdighed gennem Uruguay Runden. Regionalisering er blevet fremsat som et alternativ til multilateralisme. Regionale tilgange til liberalisering kan således ses som en reaktion på den regionale og globale integration af investeringer og produktion og det multilaterale systems manglende evne til at følge med.

De succesfulde regionale arrangementer etableret af OECD-lande har endvidere skabt en opfattelse af, at preferentielle handelsarrangementer er her for at blive og har medvirket til at fremkalde en faldende forpligtelse over for princippet om ikke-diskriminering som er grundlæggende i det multilaterale system. Denne generelle effekt er måske nok den mest alvorlige konsekvens af de regionale blokdannelser og trussel mod det multilaterale system, og den bekræfter tendensen mod et fragmenteret multilateralt handelssystem med tre poler – tre handelsblokke centreret om EF, USA og Japan.

USA's ændrede handelspolitiske standpunkt er også med til at bestyrke de førnævnte opfattelser. USA, der har været hovedarkitekten bag GATT-systemet, har mere og mere flyttet sin handelspolitik væk fra et multilateralt orienteret grundlag til at indeholde unilateralisme, regionalisme og bilateralisme (både af substantielle og taktiske grunde).¹⁰ Den amerikanske administration vil sandsynligvis i højere grad vælge »at blande

sig« i markedet og bruge de forhåndenværende redskaber til at hjælpe amerikanske industrier i den internationale konkurrence. De vil formentlig lægge relativ stor vægt på politiske forhandlinger for at nå til brede bilaterale resultater og handelsbalancer. Alt i alt er der en bekymring for, at de store spillere i det multilaterale system mere og mere vil prioritere regionaliseringen højere på bekostning af multilateralisme.

Bevægelsen mod regionale blokke har ligeledes skærpet bekymringen for protektionisme. På mange måder er diskussionen om regionalt samarbejde i Asien ansporet af frykten for protektionisme i USA og EF. I regionale blokke vil protektionister kunne danne lobby-alliancer for bedre at modsætte sig import udefra. F.eks. har europæiske bilproducenter krævet beskyttelse mod japansk import med følgende bemærkning fra Fiat-direktøren, »The single market must first offer an advantage to European companies. This is the message we must insist on without hesitation«.¹¹

Der er dog bred enighed om, at disse regionale arrangementer ikke (endnu) i sig selv har forhindret den multilaterale liberalisering. Der er generelt blevet opretholdt en lav handelsbarriere overfor tredielande. Gennem GATT forhandlinger har industrilandene fjernet formelle kvantitative restriktioner på de fleste fremstillede varer og drastisk reduceret toldsatserne. Regionale arrangementer kan ikke blive beskyldt for væksten i non-tarifære tiltag, som er sket over de sidste 15 år. Disse afspejler snarere en modvilje i industrilandene mod de strukturelle tilpasninger, som ændringer i de komparative fordele vil kræve, og har ikke været begrænset til medlemmer af regionale arrangementer.

Det har endvidere været fremført, at dannelsen af regionale handelsblokke vil give landene eller blokkene bedre mulighed for at

vinde ved brug af handelspolitiske modforanstaltninger og herved øges sandsynligheder for flere handelskrige. Dette argument understøttes af de seneste spilteoretiske overvejelser, som er gennemført under de teoretiske forudsætninger, at landene var frie til at kæmpe, og at der ikke eksisterede et forpligtende multilateralt samarbejde. Større lande og blokke vil således kunne vinde handelskrige på bekostning af små lande.

Regionale arrangementer kan også ses som et nemmere delmål og et skridt på vejen til multilateral liberalisering. Der er dog nogle (bl.a. den amerikanske økonom Bhagwati) der hævder, at det er højst sandsynligt, at regionale blokke vil fremme liberaliseringen langsommere end GATT, fordi regeringerne vil finde det sværere at modgå de protektionistiske lobbyers argument om, at »vores marked er stort nok«, og at der er ikke brug for mere liberalisering.

Bekymringen for, om regionaliseringen vil underminere det GATT baserede handelssystem, kommer endvidere fra en opfattelse af, at de store spillere kan have flyttet deres prioriteter væk fra det multilaterale. Når både USA og Europa er så travlt optaget af hhv. NAFTA og EF's indre marked med mulige udvidelser, vil de næppe få tid og kræfter til at koncentrere sig om GATT, siges det. Der er nu ikke meget, der understøtter dette. Man kan ikke sige, at de store lande har forsømt Uruguay Runden, men risikoen for, at man vil gøre det fremover, foreligger. Et andet argument er af mere strategisk karakter. Det siger, at regionalisme vil blive USA's nye våben, hvis GATT ikke bliver ændret og tilpasset amerikanske ønsker.

Globale investeringer foretaget af multinationale selskaber med globale i stedet for nationale interesser og strategier har længe afsløret begrænsningerne ved de nationalt baserede politikker. De stiller hele tiden rege-

ringerne overfor deres behov for at liberalisere og harmonisere politiske tiltag, standarder og reguleringer med andre lande. Harmonisering og liberalisering, som svar på de udfordringer globaliseringen giver, bliver i visse tilfælde udført inden for de regionale arrangementer. Der er dog en øget tendens til at globaliseringen kræver multilaterale løsninger. Denne tendens vil sandsynligvis formindske risikoen for at regionale arrangementer vil udvikle sig til lukkede blokke.

Hvilke krav stiller regionaliseringen til det multilaterale system?

En jævnt skridende fremgang i den multilaterale liberaliseringsproces er helt nødvendig for at udvikle de preferentielle handelsarrangementer til et bredere og mere åbent handelssystem og dermed begrænse den indbyggede diskriminerings-tendens i sådanne arrangementer. En af de vigtigste opgaver for GATT bliver at forlige de regionale og bilaterale arrangementer med princippet om ikke-diskriminering.

Konflikten mellem GATT og regionaliseringen hænger nøje sammen med GATT's effektivitet – eller mangel på samme – og de begrænsninger, dets nuværende struktur og operationer lægger på liberaliseringen. Videre liberalisering kræver ofte aftaler om aspekter af indenrigspolitisk karakter, da de eksterne effekter af denne politik ofte har handelsrelaterede konsekvenser (f.ex. vil liberaliseringen af tjenesteydelser ofte kræve indenpolitiske ændringer, da denne sektor generelt er meget reguleret). Yderligere liberalisering vil også ofte kræve en større grad af handelspolitisk harmonisering og dette vil betinge en større politisk vilje til at opfylde fælles regler.

Givet de begrænsninger der ligger i det nuværende GATT, vil det være naturligt om de regionale muligheder til liberalisering fremover benyttes. Dette må dog på en eller anden måde forbindes til GATT, hvis man skal und-

gå, at de regionale handelsblokke bliver snublestene i stedet for byggestene i udviklingen af den multilaterale liberalisering af verdenshandelen.

Der er således behov for at opstille alternative måder at styre disse regionale processer på for at sikre, at de ikke forfalder til protektionisme. Internationale regler bør sikre og fremme handelen mellem blokkene.

Den bedste måde at forene regionaliseringen og det multilaterale system på, er hvis man kan blive enige om en multilateral uafhængig overvågning af handelseffekterne fra sådanne regionale handelssystemer og på den måde formindske protektionismen og styrke GATT's troværdighed.

5. Konklusion

Det er næppe nogen tvivl om, at der er sket en betydelig bevægelse mod en regionalisering af det internationale handelssystem og dermed væk fra multilateralismens princip om ikke-diskriminering. Denne trend synes at ville fortsætte som følge af de mange nye forslag til dannelse og udvidelse af regionale arrangementer. Mange af de nye forslag er af defensiv karakter, idet man er bekymret for truslen om handelskrige, og man søger derfor sikkerhed i større sammenslutninger. Fordelene ved regionale arrangementer vil i høj grad afhænge af fremtidens GATT system, og om det kan give den sikkerhed landene ønsker.

For at regionaliseringen ikke skal blive et substitut til det multilaterale system og bevirke, at verdenshandelssystemet bevæger sig mod preferentielle handelsblokke samlet om »the triad«, er der kræfter i gang for at forsøge at forene de to forskellige processer på vejen mod liberalisering ved brug af multilateral overvågning af de eksisterende regionale arrangementer og ved en mere effektiv bilæggelse af konflikter.

Noter

1. En videreudvikling af »East Asian Economic Caucus« (EAEC) synes sandsynlig. EAEC består af Brunei, Kina, Hong Kong, Indonesien, Japan, Sydkorea, Malaysia, Philippinerne, Singapore, Taiwan og Thailand.
2. Undtagelse for dette princip tillades i specielle tilfælde, hvor der er tale om regionale handelsarrangementer og specielle betingelser for udviklingslandene.
3. GATT har oprettet sådanne paneler i mere end 100 tilfælde siden 1947 og gør det nu oftere end nogensinde før.
4. Dunkel – generaldirektør for GATT – fremlagde sit konklusions-forslag i december 1991.
5. Kilde: Carnegie Endowment National Commission, »Changing Our Ways, America and the New World«, 1992
6. USA's oprettelse af »Enterprise for the Americas« er en forløber for dette.
7. USA, Canada og Mexico.
8. OECD Europa
9. Japan, Sydkorea, Kina, Taiwan, Hong Kong, ASEAN.
10. Washington International Business Report, October 1992.
11. Kilde: The Economist, June 27, 1992.

Litteratur

- Bhagwati Jagdish: The World Trading System at Risk, Princeton University Press, 1991.
- Bramsen Christopher Bo: Hvordan undgår vi Handelshindringer, Industriministeriet, august 1992.
- Brandon Henry, editor: The Future of U.S.-European Relations – In Search of a New World Order, The Brooking Institution, 1992.
- Carnegie Endowment National Commission, Changing Our Ways – America and the New World, Carnegie Endowment for International Peace, 1992.
- Diverse artikler mv. fra aviser og magasiner.
- GATT, International Trade 90-91, Geneva 1992.
- International Monetary Fund, Occasional Paper 93, Regional Trade Arrangements, Washington March 1992.
- Lloyd, Peter J: Regionalisation and World Trade, OECD Economic Studies no. 18, Spring 1992.
- Murphy, Anna: Completing the Uruguay Round of the GATT, CEPS Paper, no. 43, 1990.
- Office of the United States Trade Representative, 1992 National Trade Estimate Report on FOREIGN TRADE BARRIERS, Washington 1992.
- Toffler Alvin: Magtskiftet – Viden, velstand og vold på tærsklen til det 21. århundrede, Bantam Books, 1990.
- Vesterdorf Peter L.: Virksomheder og Handelshindringer, Dragsted Advokater, 1991.
- Washington International Business Report, august 1992 – februar 1993.